

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Tarkastuksessa havaittiin, että Pohjois-Savon kärjäoikeus oli 7.6.2019 asiassa dnro R 17/2733 antamallaan tuomiolla nro 19/126405 tuominnut vastaajan muun ohella 6.11.2012 tehdystä petoksesta, jota koskeva haaste oli annettu hänelle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 15.5.2018.

SELVITYS

Asiassa kärjäoikeuden puheenjohtajana toimineen kärjätuomarin antaman selvityksen mukaan hän on virheellisesti jättänyt tarkastamatta petosta koskeneen syytekohtan vanhentumisen.

Laamannin 28.1.2020 antaman lausunnon mukaan kyse on ollut inhimillisestä virheestä, johon ovat myötävaikuttaneet asian laatu ja laajuus. Virhe on tullut mahdolliseksi, kun vastaajan syyksi on luettu lievempi teko, kuin mistä häntä on syytetty.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on apulaisoikeuskanslerin sijaisen hakemuksesta 2.12.2020 antamallaan päätöksellä nro 1881 (dnro H2020/91) purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin, kuin vastaajan syyksi on luettu petos syytekohtassa 1, ja vastaajalle tuomitun yhteisen vankeusrangaistuksen osalta. Asia on muissa syytekohtissa luetuista rikoksista tuomittavan yhteisen rangaistuksen määräämiseksi palautettu Pohjois-Savon käräjäoikeuteen.

Pohjois-Savon käräjäoikeus on 13.1.2022 asiassa R 20/3266 antamallaan tuomiolla 22/101504 tuominut vastaajan 4 vuoden ja 1 kuukauden yhteiseen vankeusrangaistukseen. Alkuperäisessä 7.6.2019 annetussa tuomiossa käräjäoikeus oli tuominut vastaajan vanhentuneesta petoksesta ja muista hänen syykseen asiassa luetuista rikoksista yhteiseen 4 vuoden ja 2 kuukauden vankeusrangaistukseen.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikoslain 36 luvun 1 §:n mukaan ankarin rangaistus petoksesta on kaksi vuotta vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Käräjätuomari on myöntänyt petoksen syyteoikeuden olleen vanhentunut ja jättäneensä kiinnittämättä huomiota tähän seikkaan. Koska kyseisen rikoksen syyteoikeus oli vanhentunut, ei vastaajaa olisi saanut tuomita teosta rangaistukseen. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan vanhentuneesta teosta.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta saattaa edellä kerrotun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Tapauksissa, joissa kyseisenlaisesta virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena, on tuomarin menettelyä pidetty oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäisenä.

Vastaaja on nyt käsillä olevassa tapauksessa tuomittu muiden hänelle syyksi luettujen tekojen ohella petoksesta yhteiseen 4 vuoden ja 2 kuukauden vankeusrangaistukseen. Korkein oikeus purki tuomion vanhentuneen teon osalta ja palautti asian Pohjois-Savon kärjäoikeuteen yhteisen rangaistuksen määräämiseksi. Uudessa ratkaisussa vastaaja tuomittiin muista hänelle syyksi luetuista rikoksista 4 vuoden ja 1 kuukauden vankeusrangaistukseen. Virheestä ei käytettävissäni olevien tietojen mukaan näin ollen ole ehtinyt aiheutua vahinkoa asian vastaajalle. Kyse on ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden yksittäisestä syytekohtasta, ja oikeudenkäynti on ollut muiden syytekohtien käsittelemiseksi tarpeellinen.

Kun kärjätuomarin menettely olisi rikosoikeudellisesti näin arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Tämän vuoksi hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa. Pidän virhettä kuitenkin siinä määrin vakavana, että annan hänelle jäljempänä mainitun laillisuusvalvonnallisen huomautuksen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään.

Pyydän saattamaan ratkaisuni kärjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Itä-Suomen hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijä

Leo Lahtinen